

REDAKCIJOS KOLEGIJOS TRIBŪNA

(Nr.75)

IR DAR KARTĄ APIE PARLAMENTINĘ KONTROLĘ

Dalia Kotryna ŽALĖNAITĖ
Advokatė

Palankių vertinimų sulaukė Seimo narių Vitalijaus Gailiaus ir Povilo Urbšio pateiktas Lietuvos Respublikos Prokuratūros įstatymo Nr.I-599 7, 10, 26 ir 34 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas, kuriuo siekiama nustatyti skaidresnę prokurorų skyrimo tvarką, į prokurorų skyrimo procedūrą įtraukiant aukščiausių valstybės institucijų vadovų, prokurorus vienijančios profesinės sąjungos deleguotus atstovus, taip siekiant užtikrinti prokurorų skyrimo tvarkos skaidrumą ir viešumą.

Tačiau, kad įstatymas sėkmingai veiktų, labai svarbu kokie priimami lydimieji aktai, skirti tam įstatymui įgyvendinti.

Tose pačiose Prokuratūros įstatymo pataisose numatyta, kad prokurorų atrankos, Vyriausiųjų prokurorų atrankos, Egzaminų, Etikos, Atestacijos komisijų veiklos nuostatus parengia Kolegija. Kolegijos pirmininkas yra generalinis prokuroras. Komisijų sudėtį ir jų veiklos nuostatus įsakymu tvirtina generalinis prokuroras.

Kaip matyti, lydimuosius aktus priima vienasmeniška generalinis prokuroras, kurio veikla, turio galvoje generalinį prokurorą Darius Valį, jau žinoma visuomenėje ir jau yra susiformavusi ydinga praktika, kai siekiant išvengti asmeninės atsakomybės už savo veiksmus, generalinis prokuroras Darius Valys nepaisydamas Prokuratūros įstatymo nuostatų, jam įstatymu priskirtas funkcijas neteisėtai deleguoja kitiems prokurorams. Nagrinėjant administracinę bylą Nr.I- 978-426/2012 dėl generalinio prokuroro Dariaus Valio atsisakymo atlikti jo kompetencijai priskirtus veiksmus teisėtumo ir pagrįstumo paaiškėjo, kad 2012 08 23 Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro įsakymas Nr.I-268 Dėl Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2012 04 17 įsakymo Nr.I-141 „Dėl Lietuvos Respublikos prokuratūros ir prokurorų kompetencijos nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo ir Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2012 01 09 įsakymas Nr.I-18 Dėl tarnybinio patikrinimo atlikimo ir tarnybinės nuobaudos skyrimo prokurorams nuostatų patvirtinimo (prieš tai buvusi šių nuostatų redakcija Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2007 01 30 įsakymas Nr.I-9), neatitinka Lietuvos Respublikos Konstitucijos, Lietuvos Respublikos Viešojo administravimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos Prokuratūros

įstatymo nuostatų. Prokuratūros tinklalapio adresas: <http://www.prokuraturos.lt/Teisin%C4%97informacija/Generalinioprokuroro%C4%AFsakymainurodymai/tabid/148/Default.aspx>. Taip pat minėti norminių administracinių aktų pakeitimai prieštarauja tikslams bei uždaviniams dėl kurių generalinio prokuroro institucija buvo įsteigta ir gavo atitinkamus įgaliojimus.

Jau suformuota ydinga praktika, kada, remiantis generalinio prokuroro 2012 04 17 įsakymu Nr.I-141 patvirtintų Prokuratūros ir prokurorų kompetencijos nuostatų 7.4p, pareiškėjų skundai, adresuoti asmeniškai generaliniam prokurorui dėl jam pavaldžių prokurorų tarnybinių pažeidimų, neteisėtai persiunčiami nagrinėti pavyzdžiui apygardos prokurorui. Remdamasis Lietuvos Respublikos prokuratūros ir prokurorų kompetencijos nuostatų 7.4 punktu generalinis prokuroras neteisėtai paveda jam, kaip viešojo administravimo subjektui, adresuotus skundus nagrinėti vadovaujamo padalinio prokurorui ar prokuratūros personalui, apygardos prokuratūrai ar jos padaliniui, kuriems minėtais nuostatais gali būti nustatyti Generalinės prokuratūros ir apygardos prokuratūrų prokurorų įgaliojimai ir veikimo ribos (kompetencija) vykdant Lietuvos Respublikos prokuratūrai nustatytas funkcijas, susijusias su baudžiamuoju persekiojimu, bet ne su viešuoju administravimu Generalinės prokuratūros vadovo, tai yra viešojo administravimo subjekto, kompetencijos srityje, pastarajam nagrinėjant jam adresuotus asmenų skundus dėl generaliniam prokurorui pavaldžių prokurorų tarnybinių pažeidimų, tame tarpe ir galimai turinčių nusikalstamų veikų požymių. Asmens skundas yra pagrindas pradėti administracinę procedūrą (Viešojo administravimo įstatymo 21str.).

Generalinio prokuroro 2012 08 23 įsakymu Nr.I-268 pakeistų nuostatų 7.4 p neatitinka 2 ir Lietuvos Respublikos Konstitucijos 118str. bei Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtintai nuostatai, kad žmogaus teisių negalima varžyti. Tai yra negali generalinis prokuroras savo priimtu neteisėtu norminiu administraciniu aktu suvaržyti pareiškėjo teisės kreiptis su skundu į viešojo administravimo subjektą, šiuo atveju generalinį prokurorą, kurią jam nustato Viešojo administravimo įstatymo 19 ir 21 straipsniai. Lietuvos Respublikos Viešojo administravimo įstatymo 23 straipsnis nustato pareigą viešojo administravimo subjektui, šiuo atveju generaliniam prokurorui, pavartojant žodžius įstatyme „privalo priimti skundus ir juos nagrinėti pagal įgaliojimus.“

Aptartų įstatymų nuostatų neatitinka ir generalinio prokuroro 2012 01 09 įsakymas Nr. I-18 Dėl tarnybinio patikrinimo atlikimo ir tarnybinės nuobaudos skyrimo prokurorams nuostatų patvirtinimo, kuriuo generalinis prokuroras neteisėtai pakeitė net 16 nuostatų punktų. Pakeitė nuostatų struktūrą, tvarką, taip

iškreipdamas ir visų buvusių teisėtų nuostatų prasmę. Visų šių nuostatų punktų neteisėto pakeitimo esmė yra ta, kad generalinis prokuroras šiais norminio administracinio akto pakeitimais nusprendė (8p.) neteisėtai pašalinti iš nuostatų oficialios informacijos, tai yra asmenų skundų, institutą, imperatyviai numatytą Viešojo administravimo įstatyme (2;19; 21; 23 str. ir t.t.), Prokuratūros įstatyme (2str. 2d. 8p.), pagaliau Lietuvos Respublikos Konstitucijos 33 straipsnyje įtvirtintą teisę asmeniui su skundu kreiptis į viešojo administravimo subjektą, šiuo atveju generalinį prokurorą, nurodant skunde, kad jam pavaldžių prokurorų neteisėtais veiksmais, tai yra tarnybiniais pažeidimais yra pažeistos asmens teisės ar teisėti interesai, ir prašoma juos apginti. Be to, šiais nuostatų pakeitimais generalinis prokuroras neteisėtai suteikė sau kompetenciją, kurios jam nesuteikia įstatymas, tai yra pavyzdžiui nustatyti atsakomybę šalinančias aplinkybes prokurorui, kurio atžvilgiu atliekamas tarnybinis patikrinimas (27p.). Generalinis prokuroras šių nuostatų pakeitimu neteisėtai sau prisiskyrė teisę net atleisti prokurorą nuo baudžiamosios atsakomybės.

► Vakar Seimas generalinį prokurorą Darius Valį iš pareigų atleido

Tokiomis aplinkybėmis bet kuris sąžiningas generaliniam prokurorui pavaldus prokuroras negali būti saugus, laisvas ir nepriklausomas, paklūstantis tik įstatymui ir savo sąžinei atlikdamas jam patikėtas pareigas, kadangi jį gina ne įstatymas, bet absoliutus lojalumas generaliniam prokurorui, visiškas priklausymas nuo jo nuomonės ir pageidavimų konkrečiu atveju. Tai prieštarauja įstatymui, teisinės demokratinės valstybės esmei ir principams.

Negali generalinis prokuroras priimti tokių norminių administracinių aktų, kad atleistų pats save nuo atsakomybės vykdyti savo pareigas, tai yra atlikti jo kompetencijai priskirtus veiksmus. Prokuratūros įstatymo 41straipsnio 4 dalis imperatyviai įpareigoja tik generalinį prokurorą pradėti tarnybinį patikrinimą užrašant rezoliuciją. Todėl šios įstatymo nuostatos, kaip ir Viešojo administravimo įstatymo 21 straipsnyje, imperatyviai nustatytos pareigos viešojo administravimo subjektui, šiuo atveju generaliniam proku-

rorui, pradėti administracinę procedūrą tik esant įstatyminiam pagrindui, tai yra asmens skundai, valstybės politiko, pareigūno ar valstybės tarnautojo pranešimui ar kito asmens pranešimui, generalinis prokuroras savo paties priimtu norminiu administraciniu aktu, panaikinti negali. Jeigu jis tai padaro, kaip šiuo atveju, toks norminis administracinis aktas yra naikintinas, kaip prieštaraujantis įstatymui. Tačiau neveikiant parlamentinės kontrolės institutui, tokie akibrokštai yra įprastas vaizdas mūsų valstybėje.

Kaip matyti iš publikacijų spaudoje (Lietuvos rytas 2015 04 24 „Tamsūs kontrolierių pinigų keliai“, 2015 05 06 „Virš kontrolieriaus galvos- debesys“) ši ydinga praktika taikoma ir kitose Seimui atskaitingose įstaigose. Štai Seimo kontrolierių įstaigos vadovas Augustinas Normantas įsteigė net naują įstaigos vyriausiojo patarėjo pareigybę, kad galėtų deleguoti atsakomybę už savo veiksmus kitam asmeniui, kuris vėgi nebus atsakingas, nes nėra Seimo kontrolierius, o Generalinė prokuratūra, esant dabartinei jos vadovybei, tikrai netirs jokių galimų piktnaudžiavimo tarnyba atveju Seimo kontrolierių įstaigoje. Kaip nurodoma

nistracinę procedūrą jai esant negalimai (LR Viešojo administravimo įstatymo 23str. 6p.), tai yra galiojant įsiteisėjusiems teismo sprendimams, kuriuos ir skundė anonimas Seimo kontrolieriui A.Normantui, neva piktyndamasis valstybinėmis institucijomis, kurios pagrįstai atsisakė reaguoti į išgalvotus anonimo skundus, rašytus dešimtmečiais.

A.Normantas 2010 08 11 tikrovės neatitinkančią pažymą Nr.4D-2010/4-25 pateikė Generalinei prokuratūrai, įpareigodamas atlikti ikiteisminį tyrimą mirusio asmens atžvilgiu. Įdomiausia, kad toks ikiteisminis tyrimas A.Normanto pažymos išgalvotų išvadų pagrindu ir buvo neteisėtai pradėtas. Šie visi prokurorų veiksmai buvo pripažinti neteisėtais ir pareiškėjams pasiūlyta kreiptis į generalinį prokurorą, kad būtų pradėti tarnybiniai patikrinimai dėl prokurorų organizavusių ir vadovavusių ikiteisminiam tyrimui tarnybinių pažeidimų, galimai turinčių nusikalstamos veikos požymių, tik 2011 11 21 galutiniu ir neskundžiamu teismo sprendimu baudžiamajame byloje reabilitavus mirusį asmenį. Tačiau Seimo kontrolierių įstaiga iki šiol neatšaukė 2010 08 11 pažymos Nr.4D-2010/4- 25. Nepaskelbė apie tai Seimo kontrolierių įstaigos interneto tinklalapyje. Tai yra Seimo kontrolierių įstaigos vadovas A.Normantas iki šiol neįvykdė galutinio ir neskundžiamo teismo sprendimo, net grėsiant baudžiamajai atsakomybei (BK 245str.). Ir kas gi privers Seimo kontrolierių įstaigą vykdyti įstatymo reikalavimus, kai galutinių ir neskundžiamų teismo sprendimų nevykdo ir generalinis prokuroras Darius Valys. Apie tai visuomenė buvo informuota „Respublikos“ 2015 04 03 straipsnyje „Kas teisinėje valstybėje svarbiausia“.

Realiai Seimui nekontroliuojant jai atskaitingų institucijų veiklos, apie tai plačiai pasisakyta „Respublikos“ 2014 03 07 straipsnyje „Teisinės valstybės grimasos“, situacija nepasikeis. Manau, kad visuomenė turėtų pasidomėti, kas trukdo Seimo institucijoms atlikti parlamentinę kontrolę. Tai yra Lietuvos Respublikos Seimo statuto nustatyta tvarka sudaryti Lietuvos Respublikos Seimo Laikinąją tyrimo komisiją Seimo kontrolierių įstaigos, Generalinės prokuratūros veiklai ištirti generalinio prokuroro Dariaus Valio vadovavimo laikotarpiu tikslu nustatyti, kaip generalinis prokuroras Darius Valys ir jam pavaldūs prokurorai vykdė galutinius ir neskundžiamus teismų sprendimus, kuriais yra nutraukti ikiteisminiai tyrimai arba galutiniais ir neskundžiamais teismų sprendimais ikiteisminio tyrimo medžiaga buvo grąžinama prokurorams įpareigojant juos nutraukti ikiteisminius tyrimus taip pat ištirti, kaip generalinis prokuroras kontroliuoja jam pavaldžių prokurorų veiklą atliekant ikiteisminius tyrimus rezonansinėse bylose, kaip generalinis prokuroras ir jam pavaldūs prokurorai nagrinėja piliečių skundus dėl neteisėtų prokurorų veiksmų ir t.t.